חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי שקלים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי שקלים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-שקלים/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 6
הלכה ג 6
הלכה ד 8
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
פרק ג 12
הלכה ב 12
הלכה ג 13
פרק ד 15
הלכה א 15
הלכה ג 15
הלכה ד 16
פרק ו 17
הלכה ד 17
פרק ז 19
הלכה א 19

פרק א

הלכה א

רבי סימון בשם ריב"ל אף שימוע שקלים וכלאים ביניהם כו' א"ר יואי ויאות כלום אמרו משמיעין על השקלים לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ותתרום תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן אם אתה אומר באדר ראשון עד כדון אית בשתא שיתין יומין וכו' ר"ח שאל מעתה בני בבל משמיעין על השקלים מראשו של חורף לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ותתרום תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן התיב ר' עולא קומי ר"מ והא תנינן בג' פרקים בשנה תורמין את הלשכה בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג נימר [כן צ"ל] הלין דקריבין בפרוס הפסח והלין דרחוקים בפרוס העצרת והלין דרחוקים מינהון בפרוס החג א"ל כולה כאחת היא באה ולמה אמרו בג' פרקים כדי לעשות פומבי לדבר ע"כ. פי' לפי הגי' שלפנינו דר"ח מקשה א"כ לדברי ר"י דאם יכריזו שיתין יומין קודם אין זה זירוז על ניסן וצריך דוקא בחודש א' דזה הוי זירוז על הזמן אבל מקודם אין זה זירוז כיון שיש עדיין הרבה שהות א"כ למה בני בבל מנהגן דמכריזין מראשו של חורף וכי הכרזתן אינו כדי לזרז להביא את השקלים לזמן ר"ח ניסן בתמיה הלא פשיטא דהכרזתן הוא לזרז על ניסן ולדברי ר' יוסי כיון שיש עדיין שהות אין זה זירוז א"כ למה מכריזין בראשו של חורף ע"ז התיב ר' עולא קומי ר"מ על הך אתקפתא דר"ח והתנינן בג' פרקים בשנה כו' הנך דקרובים בפרוס הפסח וכו' והנך דרחוקים מינהון בפרוש החג א"כ הכרוז דבני בבל אינו על ר"ח ניסן אלא על החג א"כ מכריזין אחר החג מראשו של חורף ומה איכפת לן אם מהכרוז שלהן לא יהי' הזירוז על הניסן א"ל כולה כאחת היא באה ולמה אמרו בג' פרקים כדי לעשות פומבי לדבר וכיון דבאמת גם בני בבל צריכין זירוז על ר"ח ניסן א"כ שפיר מקשה ר"ח ומאי מהני הכרוז שלהן כן נראה לכאורה הפי' ע"פ הגי' שלנו ולפי המפרשים ז"ל דפי' דר"ת מקשה דלמה לא ישמעו בני בבל מראשו של חורף אינו מובן לי לשון משמיעין והוי צ"ל בני בבל ישמעו ולא לשון משמיעין ודקאמר לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן תיבת לא מיותר לגמרי והגר"א ז"ל מוחק תיבת לא ועוד איני מבין דמאי פריך ר"ח מעתה בני בבל ישמעו מראשו של חורף כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן על מי פריך אם על ר' יוסי דקאמר כלום אמרו משמיעין על השקלים לא כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן ע"ז פריך אם טעמא דהכרזה הוא משום הכי הו"ל להן לבני בבל להשמיע מראשו של חורף ואלא ע"כ דס"ל לר"ח דטעמא דהכרזה הוא משום דבר אחר ולא אדע איזה טעם אחר יש בהכרזה וע"כ הוא כדי שיביאו ישראל שקליהן

ולפי דברינו פריך על הא דקאמר עד כדון אית בשתא שיתין יומין ואין פעולה בהכרזה ע"ז פריך על מנהג של בני בבל מה פעולה הוא בהכרזה מראשו של חורף:

בט"ו בו קורין את המגילה בכרכים לא כן אמר ר"ח כו' הכל יוצאין בי"ד כו'. נראה לפענ"ד דה"פ דהדין שמעתתא בפשיטות דפריך על ר"ח דאמר הכל יוצאין בי"ד וס"ל דאף לכתחלה קורא בי"ד אם ירצה והא דזמן כרכים בט"ו היא דיכול לקרות אף בט"ו אם לא קרא בי"ד ולא חשוב עבר זמנו משא"כ בכפרים אם לא קרא בי"ד עבר זמנו ואין תקנה אבל באמת הכרכים קורין ג"כ בי"ד לכתחלה ע"כ פריך ממתני' דידן דקתני בט"ו בו קורין המגילה בכרכים אלמא דלכתחלה זמן כרכים בט"ו וע"ז קאמר ר"י ור"א הוון יתבין אמר ר"י לר"א לא מסתברא חלא לשעבר אבל להבא לא פי' דר"ח לא ס"ל רק בדיעבד יצא כשקרא בי"ד ואינו מחויב לחזור ולקרות בט"ו אבל לכתחלה ס"ל ג"כ דמצות כרכים לקרות בט"ו והא תני בניחותא מקום שנהגו לקרות ב' ימים קורין אותה ב' ימים ולא מיירי בספק כרך או כפר אלא בכרך ברור ומ"מ נהגו לקרותה ב' ימים ואי אמרת בשלמא דלכתחלה זמן קריאה בכרכים בט"ו שפיר ניחא דקורא ב' ימים ואע"פ שיצא כבר בקריאה דמאתמול אפ"ה מותר לקרות בט"ו משום דהוא זמנו לכתחלה ושפיר קורא לצאת המצוה בזמנו דלכתחלה דעדיף טפי ולא חשיב עובר בבל תוסיף ז"א דדמי לסוכה דד' דפנות כדאיתא בתוס' ז"ל במס' ר"ה דף כ"ח ע"ב דאע"ג דיצא בג' אפילו טפח מ"מ לא הוי ב"ת כשעושה ד' דפנות ומוסיף דופן הרביעי משום דחשוב טפי דהוי תשבו כעין תדורו ע"ש וה"נ דכותיה אף שיצא בדיעבד בי"ד מ"מ לא עבר בב"ת כיון דבט"ו שפיר עדיף טפי דהוא מצותו בזמנו דלכתחלה ומותר בב' ימים בי"ד מותר דהא עדיין לא קרא ולא שייך בל תוסיף וחשיב זמנו דבדיעבד דהא אם ירצה יוכל לצאת בזה וכשחוזר וקורא בט"ו לא עבר על ב"ת משום דהכי שפיר עדיף טפי המצוה בזמנו וכיון דלכרך יש לו ב' זמנים י"ד וט"ו א' לכתחלה וב' בדיעבד ע"כ מקום שנהגו לקרות ב' ימים אין מוחין בידם והנ"מ אם הי"ד הוא הדיעבד אבל א"ת דלכתחלה זמנו בי"ד אך בדיעבד אם לא קרא בי"ד מותר לקרות' בט"ו א"כ האיך מניחין להם מנהגם כיון דכבר קרא בזמן דלכתחלה הרי הוא עובר על ב"ת כשחוזר וקורא למחר עוד הפעם. ע"ז אמר ר"מ ויאות פי' בתמיה דאפילו תימר דלכתחלה קורא בי"ד אעפ"כ כשרוצה לקרות בט"ו עוד הפעם שפיר שרי וע"כ במקום שנהגו כן שבקינן להם כמנהגם כדמסיק אילו משקרא בי"ד וחוזר וקורא בט"ו פי' שרוצה לחזור ולקרות עוד הפעם בט"ו שמא אין שומעין לו בתמיה דאם אומר את כן דאין שומעין לו דאסור לקרות עוד הפעם לא נמצאת עוקר זמן כרכים בידיך פי' דהא דומה כמו שרוצה לקרות בי"ד גופיה עוד הפעם דמותר

כמו שכתבו התוס' ז"ל במס' ר"ה דף כ"ח ע"ב דבעשיית המצוה ב' פעמים אין זה בל תוסיף ולא הוי ב"ת רק כשיעשה אח"כ ביום אחר כמו ישן בשמיני בסוכה דעובר אבל בזמנו אם רוצה לעשות המצוה ב' פעמים אינו עובר בב"ת וע"כ ה"נ כיון דט"ו הוא ג"כ זמן דכרכים שפיר דמי ושפיר רשאי לחזור ולקרותה בט"ו דאל"כ אתה עוקר זמן כרכים כאילו אינו זמנו בתמיה וכיון דבאמת הוא זמנו לדיעבד וקי"ל כל היום כשר לקריאת המגילה ולתקיעת שופר והאיך תימר דאסור בזמנו לקרות דכלל בידינו דכל שהוא בזמנו עדיין אין עליו איסורא דב"ת דאל"כ הוי עקירת זמן דכיון דבזמנו גופיה יהיה עת דאסור הרי הוי עקירת הזמן דרחמנא אכשרה לכל הזמן הזה לקריאה ואת אוסרו ועוקר זמנו וע"כ על הזמן אם תאסרו הוי עקירת הזמן בידיך וע"כ לא שייך איסורא דב"ת כ"ז שהיא עדיין זמנו משום דהוי עקירת הזמן דרחמנא אכשרה ואתה תאסרו נמצאת עקרת כשרות הזמן בידיך:

הלכה ב

מנין שהיא פטורה ממעשרות. עד סוף הסוגיא מבואר יפה בע"ה במס' פיאה פ"ה ה"א ועיין בדברינו שם ותמצא טעם בע"ה ועיי"ש היטב:

הלכה ג

הא לתבוע תובעין הדא דתימר בשהביא שתי שערות. אז דייקינן הא לתבוע תובעין אבל אם לא הביא שתי שערות לא בדא דאף לתבוע אין תובעין וע"כ הא דדייקינן ממתניתין מדנקט אין ממשכנין משמע דלתבוע תובעין מיירי ע"כ בשהביא ב' שערות ע"ז פריך דז"א דאם מיירי בשהביא ב' שערות א"ש קשה ולמשכן אין ממשכנין אע"פ שהביא ב"ש בתמיה דאם בשהביא ב' שערות א"כ חשוב כגדול וצריך גם למשכנו אלא ע"כ דלא דייקינן ממתניתין מדנקט אין ממשכנין דמשמע דלתבוע תובעין מיירי בבר חיובא ז"א דלעולם בני פטורין נינהו אלא שרגילין ליתן ברצונם ורוצין גם עתה ליתן וכשהגיע זמן התביעה תובעין אותם וכשהגיע זמן המשכון אין ממשכנין אותם וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שקלים דנשים ועבדים וקטנים הרגילין ליתן ועתידים ליתן אין ממשכנין אותם ולא דייקינן ממתני' דמיירי בבני חיובא ולתבוע תובעין משום דבני חיובא נינהו:

כיני מתניתין אין ממשכנין הכהנים מפני הכבוד. עי' בתוס' הרי"ד ותבין פי' הסוגיא: ר"ט בשם רב המנונא כן משיבין חכמים לר"י חטאת יחיד מתה אין חטאת ציבור מתה מנחת היחיד קריבה כליל כו'. וקשיא משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו כו'. ופירש הפ"מ ז"ל אין חטאת ציבור מתה כשאירע איזה פסול ומקריבין אחרת תחתיה ע"ש וקשה

לי להבין דמקשה משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו ר"י אומר תמות וקשה דבאמת למה מביאין דוגמא מן חטאת שמתו בעלי' דחלוק קרבן יחיד מקרבן ציבור דבר שאין ר"י מודה ולמה באמת לא תפסו דוגמא אחריתי שחלוק בקרבן יחיד מקרבן ציבור הלא כמה וכמה חילוקים לאין מספר איכא בין קרבן יחיד לקרבן ציבור ונראה לפענ"ד דהא גמ' מפורשת בבבלי תמורה ובהוריות דף ו' אר"פ אפילו למ"ד חטאת שכיפרה בעליה למיתה אזלי חטאת שמתו בעלי' בציבור תיקרב מנ"ל לר"פ הא ומסיק משעירי ר"ח דאמר רחמנא למיתי מתרומת הלשכה דחטאת הוא ודלמא מתו מרייהו דהנהו זוזי אלא ש"מ דבציבור תיקרב ופרש"י ז"ל דאזלינן בתר רובא ופריך ודילמא לא מתו כו' ע"ש היטב הרי דמצינו דאותן הקרבנות הבאין מתרומת הלשכה לא איכפת לן מה שנתערב בזה מעות מאיזה אנשים אשר מעותיהן פוסלין בקרבן דהא אמר רחמנא לכל ישראל לשקול בתרומת הלשכה ואמר רחמנא למיתי שעירי ר"ח וחטאת ציבור מתרומת הלשכה ודילמא מת אחד מהן והוי חטאת שמתו בעלי' אלא ע"כ חזינן דהתורה לא הקפידה על תרומת הלשכה ממה שנתערב מעות של יחידים הפוסלין הקרבן והיינו דקאמר הכא ג"כ דאמר רחמנא לכהנים לשקול לתרומת הלשכה ומ"מ מביאין מתרומת הלשכה עומר ושתי הלחם ולחם הפנים והיינו דמדמה זל"ז דחטאת יחיד מתה אין חטאת ציבור מתה והראיה מתרומת הלשכה דמייתינן חטאות ודילמא מת חד אלא ע"כ דמתרומת הלשכה לא הפדה התורה מה שנמצא מעות יחיד הפוסל להקרבן ה"נ מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת הציבור קריבה כליל ושפיר מייתינן מתרומת הלשכה העומר ושתי הלחם וכו' ולא חיישינן ממה שיש בתוכו מעות מכהנים וס"ל לרב המנונא כר"פ דאף ר"י מודה בזה אבל הגמ' לא ס"ל כר"פ כמו דפריך התם על ר"פ ודילמא לא מתו וקשה משיבין לאדם דבר שאין מידה בו והא דקאמר משיבין חכמים לר"י מאי שייכות ר"י לזה הענין דחכמים ישיבו לו דל"ל דר"י ס"ל כבן בוכרי דכהנים אינן חייבין לשקול משום וכל מנחת כהן ז"א דהא בסוף שמעתתא גרסינן ר"י ור"נ חד אמר כל דעבר בימא וחורנה אמר כל דעבר על פקודיא יתן מ"ד כל דעבר בימא מסייעא לריב"ז ומ"ד כל דעבר על פיקודיא מסייעא לבן בוכרי ואי ס"ד דר"י ס"ל כבן בוכרי א"כ למה קאמרינן חד אמר וחורנה אמר משמע דלא ידעינן מאן אמר דא ומאן אמר דא ואי ר"י ס"ל כבן בוכרי דהא חכמים משיבין לו והוא מותיב לן והם מתיבין לו כדמסיק כדברינו א"כ פשיטא דר"י הוא דסבירא לי' כל דעבר על פיקודיא ועוד והוא מותיב לן פי' המפרשים ז"ל אינו מובן לי אבל כדמעיין היטב בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל מובן הדבר דהא דגרסינן במתניתין א"ל ריב"ז לאו דריב"ז הוא דקאמר זאת לר"י ז"א אלא דקאמר לבן בוכרי וביבנה הוא

דקאמר ליה והכל מדברי ר"י אמר ר"י העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא א"ל ריב"ז לא כי אלא כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם וכו' והוא הכל מדברי ר"י דקאמר הפלוגתא שהיה בין בן בוכרי לבין ריב"ז ביבנה ומסיים דבן בוכרי ס"ל כך דכהנים פטורין וריב"ז ס"ל כך דכהנים חייבין ומסיק ר"י קושיא בשם כהנים שכהנים דורשין מקרא זה לעצמן והכריע דאינם חייבין ואדרבה חוטאים בזה כשיתנו ולא כריב"ז ולא כבן בוכרי דס"ל שאינו חוטא ובן בוכרי וריב"ז פליגי בזה אם כל דעבר בימא או על פקודיא ורק בן בוכרי ס"ל דבדיעבד אינו חוטא ואתו הכהנים ודורשין מקרא זה לעצמן דאף בדיעבד חוטא הוא והוא הכל מימרא דר"י דאמר לפני חכמים דכן הוא פלוגתא דבן בוכרי וריב"ז ביבנה וקושיא בשם הכהנים ואתו חכמים והשיבו לר"י הקושיא שהקשה בשם הכהנים משום דאין מנחת ציבור קריבה כליל ואיהו מותיב לן פי' דר"י דהק' לפני חכמים הקושיא בשם הכהנים וחכמים תירצו לו את קושיתן משום דהוי מנחת ציבור ועל זה מותיב להן ר"י המקשן הקושיא בשם הכהנים על תירוצן של החכמים אלא נדבת ציבור א"כ יקשה לבן בוכרי קושיא של הכהנים כיון דס"ל לבן בוכרי כל דעבר על פקודיא יתן ואין הכהנים מחויבים א"כ למה אין חוטאים וישאר קושית הכהנים דמקשין מעומר ושתי הלחם דהם הקשו קושייתן בין לבן בוכרי בין לריב"ז וא"כ תריצכם הוא שפיר על קושייתן אליבא דריב"ז כיון דבאמת חייבין א"כ לא קשה מעומר ושתי הלחם כיון דהוי מנחת ציבור אבל לבן בוכרי דס"ל דפטורין א"כ ישאר קושייתן האיך מביאין והאיך אינן חוטאים כשמביאין האיך יאכל העומר ושתי הלחם כיון דנדבת יחיד הוא ואינהו מתיבין ליה כיון שנמסרה לציבור כמו שהוא נדבת ציבור כן נראה לפענ"ד פירושא דהאי שמעתתא בע"ה וראיה לדברינו כשתעיין בעינא פקיחא בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל מוכח הוא דכל המאמר הוא מר"י ובן בוכרי וריב"ז לא פליגי בקושית הכהנים אלא אי כל דעבר בימא או על פקודיא וכן מפורש בפרש"י ז"ל ותוס' ז"ל במס' מנחות דף כ"א ע"ש ודו"ק:

הלכה ד

הא לתבוע אין תובעין. פי' מדקתני ואם שקלו מקבלין מידם משמע דלתבוע אין תובעין ואילו ברישא דמתני' קתני אין ממשכנין משמע לתבוע תובעין ומשני כהס"ד דמשני לעיל כאן שהביא ב"ש וכאן שלא הביא ב"ש ולהמסקנא לעיל נסתר האי תירוצא ולא מיירי הרישא בשהביא ב' שערות בבר חיובא ומיירי בבעל פטור אך שרגיל ליתן ורוצה ליתן ואין ממשכנין אבל תובעין ומתניתין דידן מיירי בקטן בר פטור [ואינו רגיל] א"נ

איידי דקתני גבי עכו"ם ואם שקלו אין מקבלין מידן קתני נמי גבי קטנים לישנא דמקבלין מידן:

אר"א מתניתין בנכרים הא בכותים לא כו'. פי' דרישא מיירי מנכרים וכותים אבל סיפא לא מיירי רק מנכרים לחוד ע"ז פריך וכי יש קיני זבין בנכרים הא הנכרים אין מביאין לעולם במציאות זה הקרבן כדכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות אלא איפוך דרישא מיירי בנכרים ומיירי מתרווייהו בין מנכרים בין מכותים ובסיפא לא מיירי מנכרים כלל רק מכותים לבד וכן פי' בת"ח ז"ל ונוטה לפי' הפ"מ ז"ל:

תני אלו חייבין בקלבון אחד וכו' מתניתא דר"מ עד סוף הסוגיא. ב' פעמים גרסינן הכא מתניתא דר"מ וחד מיותר הוא בלי ספק והק"ע ז"ל מוחק עד מתניתא דר"מ בתרא והפ"מ ז"ל מוחק מתניתא דר"מ בתרא ומקיים מתניתא דר"מ קמא ומוחק מן מתניתא דר"מ בתרא עד תיבת ר"מ כמין מטבע כו' ובל"ס שנשתבש הכא מהמדפיסים והמעתיקים אבל לבתר הגהתם קשה לי להבין ולפענ"ד נראה דיש כאן ט"ס קטן אחד המצוי וט"ס דמוכח דבפעם הראשון גרסינן במי ששקלו שלם שהוא פטור מקלבון ובפעם השני גרסינן שהוא חייב וע"כ הוא דחייב וט"ס הוא הא דגרסינן תחילה פטור ותיבת מתניתא דר"מ בתרא מיותר ומוכח הוא דהא קאמר תחילה מתניתא דר"מ והמפרשים ז"ל הגיהו זאת ובדפוס קראטשין לא נמצא מן מתניתא דר"מ בתרא כלל אבל אולי הגי' כמו שהוא הכל לפנינו [רק מתניתא דר"מ דכפיל ב' פעמים פשיטא דהשני מיותר] מתפרש ג"כ וה"פ מתניתא דר"מ פי' מתניתין דידן דתני ואלו שחייבין בקלבון דמתחיל ענין דקלבון כמו דמתחיל במשנה ג' גבי שקלים גופיה לענין משכון את מי ממשכנין לוים וישראלים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים וכמו כן מתחיל במשנה הזאת ואלו שחייבין בקלבון לוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים אבל לא כהנים ונשים ועבדים וקטנים וקשה פשיטא דפטור דהקלבון הוא מה שמגרע להקדש בין חצי שקל לסלע וכיון דקמ"ל דפטורין משקל פשיטא דפטורין מקלבון דהא פשיטא דמי שפטור מלשקול פשיטא דאינו מתחייב בקלבון דעל מה יתחייב קלבון כיון דפטור כל עיקר לשקול על מה יתן קלבון ע"ז קאמר דמתני' קמ"ל אפילו אליבא דר"מ דס"ל דאינו נותן הקלבון על הפסד השקל שלו אלא דהוא חיוב באנפי' נפשיה ואפילו לבתר שנפטר מנתינת השקל חייב ג"כ בקלבון אפילו לאחר שנתן שקל שלם דאין שום הפסד בהשקל חייב ג"כ בקלבון אלמא דקלבון לאו משום דלא יגרע מהשקל דהא אפילו בנותן שקל שלם חייב ג"כ בקלבון אלמא דקלבון לאו על הפסד השקל הוא כדי שיהא השקל שלם ז"א אלא דהוא חוב בפני עצמו דהא אפילו במקום שאין הפסד השקל חייב ג"כ בקלבון דהא מי

שנתן שקלו שלם לא עשה הפסד כלל ואעפ"כ חייב בקלבון אלמא דהוא חיוב אחריתי וע"כ שפיר קמ"ל ב' דינים א' דהם פטורין משקל וב' דהם פטורין מקלבון וע"ז קאמר מתניתא דר"מ דאמר אע"פ שאין שקלו תורה קולבנו תורה ר"ל דהוא חיוב בפני עצמו מן התורה ולא מדרבנן ולא שייך לשקל דלא קאי הקלבון להשלים שיעור השקל ז"א אלא דהוא חיוב בפני עצמו ומן התורה הוא כמו שקל גופי' ולא דחכמים עשאו חיובא דקלבון משום הפסד השקל דהא קסבר ר"מ מפורש בתוספתא בנותן שקלו שלם שהוא חייב בקלבון אלמא דקלבון לאו מדרבנן הוא להשלים שיעור השקל ז"א אלא דדבר תורה הוא הא דשוקלין במקדש קלבנות אף שלא מצינו מפורש בתורה כי אם שקל ולא קלבון אעפ"כ הלכה למשה מסיני הוא כדאיתא בסמוך דאמר ר"מ כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה כו' והראהו למשה וא"ל זה יתנו כזה יתנו והוי כמו וזבחת כאשר צויתיך ונמסר לו למשה הלכות שחיטה בע"פ כן נמסר למשה בע"פ מה שיתנו זה יתנו כלומר כזה ע"כ הא דשקלינן במקדש קלבנות משום דזה הראה לו הקב"ה למשה ע"כ ס"ל לר"מ דהוא מן התורה וע"כ קמ"ל מתניתין דאלו פטורין מן הקלבון דה"א דהמה חייבין בקלבון אע"פ שפטורין משקל דה"א כל העובר על הפקודים דעבר על פקודיא לאפוקי מאן דלא עבר הוא דוקא על נתינת השקל אבל זה יתנו בקלבון דלא מפורש אימא דנמסרה למשה דכולם יתנו קמ"ל דפטורין דהא לר"מ היה אפשר לחיוב הקלבון בלא שקל דאמר ר"מ [ותיבת מתניתא דר"מ מיותר] ר"ל השתא מפרש טעמא דר"מ בתוספתא דקסבר בנותן שקלו שלם חייב בקלבון משום דאמר ר"מ כשם ששקלו תורה כך קלבנו תורה לפיכך קסבר ר"מ בנותן שקלו שלם שהוא חייב בקלבון והיכן אמר ר"מ דקולבנו תורה דאמר ר"מ כמין מטבע של אש הוציא וכו' ומובן הא דגרסינן לשון דאמר ר"מ ולשון קסבר ר"מ דאמר הוא נתינת טעם משום דאמר כן לפיכך ידעינן דקסבר ר"מ כן ובע"ה כן פי' הסוגיא: **הנותן סלע ונוטל שקל חייב ב' קולבנות אר"א דר"מ הוא אחד שקל שהוא נותן ואחד לד"ת.** כן גי' הגר"א ז"ל והיינו כדברינו דר"מ ס"ל דלאו חיובא דקלבון הוא משום חילוף ז"א אלא משום חיובא דד"ת שנמסר למשה בע"פ ומסיק אלו חייבין בקלבון כו' קלבון אחד ר"מ אומר ב' קולבנות והתם ס"ל לר"מ דהב' קולבנות לאו משום חילוף ז"א אלא א' משום הפסד החילוף וא' לד"ת ורב אמר ד"ה היא אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל פי' דאימתי אינן חייבין בשנים ששקלו רק קלבון אחד לרבנן הנ"מ בששקלו להקדש ולא בתורת חילוף ג"כ אלא שקלו לבד אבל כששקל וחילף חייב ב' קולבנות דלא יכול לפטור בחצי קלבון על השקל וחצי קלבון על החילוף ז"א דעל כל אחד מחייב בקלבון בפני עצמו דל"ל דר"מ הוא דא"כ כיון שחילף ג"כ וחייב ב' קולבנות לרבנן משום

שקל שנותן ונוטל ולר"מ נמצא דהיה מחויב ג' קולבנות אחד לד"ת ג"כ ע"כ דד"ה היא לרבנן הוא דאתיא וחייב ב' קולבנות אחד לשקל שהוא נותן ואחד לשקל שהוא נוטל משא"כ אליבא דר"מ היה צריך ליתן ג' קלבנות וזה דמסיק ע"ד דרב לר"מ ג' קלבנות:

ר"א אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה את פוטרו מן הקלבון. פי' דקאי על המתניתין דמקשה על כל עיקר הטעם האיך קמדמית לעשותן אדם אחד במעשר בהמה ובקלבון וכי בשביל שלא חלקו ועשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה לפיכך את עושה אותן כאדם אחד אצל קלבון וכן פי' הראב"ד ז"ל דקאי על המתני' וביאור לזה הוא נכון מאד דלשיטת הרמב"ם ז"ל הא דחשובין כאחד אצל מעשר בהמה הוא דליכא אלא ה' לזה וה' טלאים לזה וע"כ ע"י שניהם יצא השיעור וכיון שהשיעור חיוב יצא מתוך שניהם הוי כאיש אחד [עי' בתוס' הרי"ד] משא"כ כשיש עשרה לזה ועשרה לזה דיש לכל אחד שיעור בפני עצמו וא"כ קשה כיון דכל עיקר הוא במעשר בהמה משום דיצא השיעור אחד מתוך שניהם והאיך קמדמית קלבון דכל אחד נותן חצי שקל דהוא שיעור שלם ושיעור דחצי שקל הוא לכל אחד ואחד והאיך עשיתן כאדם אחד ומשני שניא הוא שהוא נותן סלע אחד שלימה ר"ל דבמעשר בהמה כשיש לכל אחד כשיעור אין נחשבין לאדם אחד משום דהנתינה הוא ב' דברים נפרדים ב' בהמות משא"כ בקלבון אע"פ שיש לכל אחד שיעור בפני עצמו מ"מ נחשבין כאדם אחד משום דהנתינה הוא דבר שלם שקל שלם והנתינה לא הוי ב' דברים נפרדים אלא דבר שלם ע"כ נחשבין כאדם אחד ע"ז פריך דא"כ דהטעם הוא משום דהנתינה לא הוי ב' דברים נפרדים א"כ אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו נמי יהא פטורין אבל ר' אבין ס"ל דזה דוקא בדאיכא ב' מעלות כשלא חלקו ונותנין דבר שלם:

פרק ב

הלכה א

מתניתא בש"ח אבל בש"ש לא בדא. פי' דהא נגנבו או שאבדו קתני וש"ש בגניבה ואבידה חיובא מחייב וע"ז משני א"ר אבא אפילו תימא בש"ש נגנבו בלסטים מזוין כו':

הלכה ב

השוקל שקלו מן ההקדש אם נתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל. הא דלא בעינן ברישא קרבה הבהמה לשיטת הרמב"ם ז"ל עיי' בת"ח ז"ל בשם הגר"א ז"ל ודו"ק:

א"ר יודן תיפתר במסוים שהיה מתכוין ודוחפו לתוך הקופה. גי' הגר"א ז"ל תורמו לשמו ופריך וחש לומר שמא לשירים הן נופלין ונראה לפענ"ד דקשה לפרש דקאי על

הסיפא כמו שפירש הק"ע ז"ל ות"ח ז"ל דא"כ מאי משני דר"מ היא דמועלין בשירים ע"כ נראה לפענ"ד דקאי על הרישא דאמאי מעל דאפילו לאחר שנתרמה התרומה הוי דומה כמו שנכנס ללשכה וחשיב כמו שנטל מהלשכה שקל ושקל בשביל חובת מחצית השקל דשמא הן נופלין לשירים אפילו לאחר שנתרמה התרומה וחשיב כמו שהוציא את השקל מן שירים ושקלו ולא שייך מעילה בשירים ע"ז משני כר"מ דאית לי' מועלין בשירים עוד היא תיפתר במסוים של בית ר"ג שהיה מתכוין לדוחפו לתוך הקופה כגי' הגר"א ז"ל ונמצא דהבעלים דהוא המשלח יכול למיעבד כר"ג והוי ראוי ועומד לכנס לתרומת הלשכה וע"כ כ"ז דלא נפל בפועל לשירי הלשכה מקרי ראוי לתרומת הלשכה כמו בקרבן הראוי להקרבה אע"פ שיש לחוש שמא יפול בו מום ויהיה קדושת דמים מ"מ כ"ז שלא נפל בו מום מיקרי ראוי ועומד להקרבה ה"נ כל שקל שהופרש מקרי ראוי לתרומת הלשכה דראוי לדוחפו לתוך הקופה אך אם נפל לשירי הלשכה יצא מידי ראוי לתרומת הלשכה אבל לאחר הפרשה הרי הוא ראוי ועומד לתרומת הלשכה ע"כ מעל ועפ"ז ניחא פסקי דהרמב"ם ז"ל דפסק סתמא דמעל ועיין לעיל בדברינו בתוס' בפ"ק ה"א ד"ה א"ל ודו"ק:

פרק ג

הלכה ב

תמן תנינן מפנין אפילו ארבע או חמש קופות ר"ז שאל לר"י כמה שיעורן כו' בג' קופות של שלש שלש סאין שהן תשעה סאין שהן עשרים ושבע סאין תורמין את הלשכה. פי' עשרים ושבע סאין דהא תורם ג' פעמים בשנה כל פעם מג' סאין נמצא דג' פעמים תשע הוא עשרים ושבע אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות פי' באופן אחר דהא דמיבעיא ר"ז לר' יאשי' כמה היא שיעורן של קופות היא דמיבעיא ליה על תרתי על מתני' דמפנין ועל דשקלים שיעור קופות הגדולות לשיטתו ז"ל כמה היא שיעורן א"ל נלמוד סתום מן המפורש דתנן בג' קופות של ג' ג' סאין הרי ע"כ דמדנטל ג' פעמים בהקופות הקטנות מן הקופות הגדולות ע"כ דכל קופה גדולה החזיק תשעה סאין וג' פעמים תשעה הוא כ"ז סאין ע"כ ידעינן דשיעור כל ג' קופות הגדולות הוא כ"ז סאין ודו"ק:

תמן תנינן המוציא יין כדי מזיגת הכוס ר"ז שאל את ר' יאשיה כמה שיעורן של כוסות כו' א"ר יוסי בר אבין משום ר"י דר' יהודא היא. פי' דזה קאי על מתני' דשבת המוציא יין כדי מזיגת הכוס דר' יהודה היא אתא מתני' דתני מים כדי גמיעה כו' יין כדי גמיעהר"י אומר כדי מזיגת הכוס אלמא דמתני' דהמוציא יין ר"י היא:

מזוג בכמה נשמעיניה מן הדא. פי' דע"כ לא ידעינן דבעי רביעית אלא דוקא יין חי צריך שיעורא דרובע רביעית אבל אם הוא כבר מזוג אפשר דסגי בפחות מרביעית כמו בעלמא קודם דזרעינהו ולבתר דזרעינהו וכן בסמנים שרוין ואינן שרוין עיין במס' שבת דף ע"ט ותמצא כמה נ"מ בזה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבע בהן דוגמא לארעי וה"נ נ"מ בין קודם מזיגה לאחר מזיגה דלאחר מזיגה צריך שיעור ממועט מקודם מזיגה וע"ז קאמר נשמיעיניה מן הדא יין כדי גמיע וכו' ע"כ דלא מיירי ביין חי דהא אינו ראוי לגמוע יין חי וע"כ מיירי במזוג דראוי לגמוע וקתני סיפא ר"י אומר כדי מזיגת הכוס אלמא דאפילו במזוג צריך נמי רביעית ודוק:

א"ל רב אבדומא נחותה ויאות ר' יהודה מוריינא דנשיאה הוי. פי' דיאות אמר ריב"ל עד רביעית טהור יותר מכאן טמא דהא ע"כ מאן הורי בבית רבי דטהור הוא ר"י ור"י סבירא ליה דטמא וע"כ הא דטהור הוא בפחות מרביעית:

הלכה ג

תרם את הראשונה וחיפה בקטבליאות. לפי' הרע"ב ז"ל וכן לפי' התוס' ז"ל במס' קידושין דף נ"ד דלא היה ג' קופות גדולות אך דמביאין מן פסח לעצרת שקלים חדשים מחפין אחר עצרת קטבליאות כדי שיהא השקלים החדשים שבאין אח"כ מונחים על הקטבליאות ואותן שתחת הקטבליאות המה שירים וחיפה בקטבליאות לאחר הפסח ולאחר העצרת ולאחר החג ולשיטת הרמב"ם ז"ל הוא קאי על ג' קופות הגדולות והיה מתחיל כל רגל מקופה אחרת ומשלים באחרת כגון אם התחיל בפעם הראשונה מקופה גדולה הזאת ונטל ממנה תחילה הקופה קטנה אין לו להתחיל בעצרת ממנה אלא יתחיל בעצרת מקופה גדולה אחרת ובזה שמשלים התרומה בפעם הזאת אינו מניח קטבליאות לסימן שבחג הבא יתחיל ממנה ולא פירש לנו המשנה רק מאיזה יתחיל בכל פעם ומפרש לנו שבאותה שגמר בפעם הראשונה ממנה היה מתחיל בפעם שניה אבל באיזה קופה צריך להשלים בכל פעם לא ביאר לנו במשנה ונתבאר בברייתא לפנינו בע"ה:

תני נטל מן הראשונה אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השניה כו'. לפי' הרע"ב ז"ל והתוס' ז"ל הוא קאי על הקופות הקטנות וה"פ דאין נוטל מן הראשונה כגון הקופה שכתוב בה א' עד שתכלה לגמרי ואח"כ מן הקופה שכתוב עלי' ב' עד שתכלה ז"א אלא דמניח קצת בקופה הא' וכן בכל הקופות והוא משום דאם יטול מן הקופה הא' עד שתכלה שמא תספק קופה א' או ב' ונמצא שלא נטל מן כל הג' קופות ובאמת מכל קופה נוטל לחלק אחד מישראל לשם א"י ולשם בבל ומדי וכו' ע"כ נוטל מכולן ולכשתכלה חוזר חלילה כדמסיק ולשיטת הרמב"ם ז"ל דקאי על קופות הגדולות קשה לכאורה מהאי דקאמר

אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השניה פשיטא דמהכ"ת נימא דמכלה ברגל א' מן הקופה הגדולה הא' וברגל ב' מן הקופה הגדולה הב' וכו' א"כ למה מחפה בקטבליאות לסימן מכאן הוכחנו לעיל בפ"ק בתוס' בד"ה א"ל דאף להרמב"ם ז"ל היו מביאין כל השנה מחצית השקל ולא נתמלא בפרוס הפסח כל הג' קופות הגדולות ע"ש:

שלמה שלישית חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה כו'. לשיטת התוס' ז"ל הנ"ל שפי' בזה"ל כלומר שכלתה הקופה השלישית ולכאורה צריך ביאור מאי בעי בזה הכלומר אבל יומתק מאד כפי שביארנו לעיל ולשיטת הרמב"ם ז"ל ה"פ דבמתניתין מפורש סדר התחלתן אבל לא מפורש סדר השלמתן דהאיך ישלים התרומה בכל פעם באיזה קופה ישלים דלא ידעינן רק הסדר מאיזה קופה יתחיל אבל לא ידעינן באיזה קופה משלים ע"ז מפרש בברייתא והוא בציור כזה והכי פירושא שלמה הוא לאו פי' כלתה אלא מל' מתחיל בתורה ומשלים בנביא פי' משלים מסיים והכא נמי הכי פירושו שלמה שלישית אם השלישית שלמה התרומה חוזר לשניה דבפעם השני תשלים השניה שלמה שניה חוזר להשלים בראשונה וע"כ לפ"ז ידעינן שפיר סדר התחלתן וסדר השלמתן ואי דלא היה מורה לנו בברייתא סדר השלמתן לא היינו יודעין רק סדר התחלתן אבל סדר השלמתן לא היינו יודעין האיך הוא הסדר והיה הו"א דמשלים בציור כזה ונמצא דלא היה מוציא כל הקופות הקטנות מן כל קופה הגדולה ובאמת צריך להוציא מן כל קופה הגדולה כל הג' קופות קטנות מפני שכל אחד מהן הוא על חלק אחד מישראל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ע"כ מורה לנו התנא בברייתא הדר השלמתן וידעינן סדר התחלתן וסדר השלמתן ממתני' ומברייתא ממתניתין ידעינן סדר התחלתן ומברייתא סדר השלמתן [ובזה מתורץ קושית הכ"מ ז"ל שהקשה על הרמב"ם ז"ל מהאי ירושלמי והפ"מ ז"ל במראה הפנים מהפך הגירסת ולדברינו שפיר ניחא דאדרבה הרמב"ם ז"ל סמך עצמו על האי ירושלמי אבל רבותינו בעלי התוס' ז"ל לא מפרשין כפי הרמב"ם ז"ל בסדר התרומה ע"כ כתבו ודייקו בלשונם ז"ל שלמה שלישית כלומר שכלתה ופי' שלמה הוא כלתה וקאי על קופות הקטנות ונוטל לצורך הקרבנות מן הקופות הקטנות ומשייר מכל אחד שמא תספיק מהא' או מהב' ונמצא דלא הוציא מכל ג' חלקי ישראל ע"כ משייר בכל אחד ואינו מניח לכלות הראשונה והשניה רק הג' מניח לכלות וכשכלתה חוזר לשניה וכשכלתה שני' חוזר לראשונה ועיין לעיל בפ"ק בדברינו בתוס' ד"ה א"ל ודוק:

פרק ד

הלכה א

מתני' פליגא על ר"א. כן גי' הגר"א ז"ל אותן הימים נוהגים בין בשעת קרבן פי' אותן הימים דזמן עצים דאסורין בהספד ובתענית ר"י אומר אינו נוהג אלא בשעת הקרבן בלבד אלמא דאף חכמים ס"ל כר' יוסי בזמן עצי כהנים ועוד מן הדא דתניא אר"א בר"צ אני היינו מבני סנאה בן בנימין כו' הגר"א ז"ל לא גריס ועוד מן הדא דתניא דהוא סיומא דברייתא ובריייתא אחת היא ולפי הגירסא שלפנינו י"ל דב' ברייתות הן ג"כ דבמס' ר"ה דף י"ט מובא הך ברייתא בלשון אחרת מלשון הברייתא שכאן וכן בתוספתא פ"ד דמס' תענית מובא כל הברייתא עם הסיפא אר"א בר"צ ומובא ג"כ בלשון אחרת וי"ל דהן ב' ברייתות ג"כ ומה שנקט לשון אנו היינו בל' עבר י"ל ע"פ התוס' ז"ל במס' עירובין דף מ"א ע"א ד"ה מבני ודוק:

הלכה ג

ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש כיצד הוא עושה א"ר שמעון בר ביסנא מביא מעות ומחללן על הבנין וכו'. פי' דהוא כמו דגרסינן במס' מעילה דף י"ד ופירשו התוס' ז"ל דטעמא דשמואל דס"ל דבונין בחול הוא דאל"כ האיך ישלם שכר אומנין ע"כ בונה בחול ומחליף המעות הקדש בעד כל הבנין וה"נ קאמר הכא דמפרישי שכר האומנין על הבנין ועיין במהר"פ ז"ל דמפלפל טובא בהאי ענינא לשיטת הרמב"ם ז"ל ולפי הנ"ל אתי שפיר מאד דהא הסוגיא דידן אזיל בשיטת שמואל ור"פ פליג על שמואל במס' מעילה הנ"ל וקאמר הטעם דבונין בחיל היא משום שלא ניתנה תורה למלאכי השרת אבל שפיר ס"ל דהמעות דהקדש מתחלל על המלאכה והא דהקדש אינו מתחלל על המלאכה הוא דוקא חפץ של הקדש אבל לא מעות דמעות ודאי מתחלל על המלאכה ולהכי לא פליגי ר"ע וב"ע אלא בקטורת של הקדש שהקדש אומן משל בית אבטינס במתניתין לקמן ה"ד אבל במעות של הקדש שהתנדב יחיד לכ"ע מותר לחללן על המלאכה אליבא דר"פ דפליג על שמואל וע"כ פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' מעילה ה"ג וז"ל ז"ל אין מחללין הקדש על המלאכה אלא על המעות כיצד אומן שעשה מלאכה בהקדש במנה אין נותנין לו בהמת הקדש או טלית הקדש בשכרו עד שמחללין אותן על המעות ואחר שיעשו חולין נותנין אותן לאומן בשכרו אם רצו וחוזרין ולוקחין אותה בהמה מתרומת הלשכה עכ"ל ז"ל הרי מפורש דדוקא חפץ של הקדש אין מחללין על המלאכה משא"כ מעות של הקדש משום דהרמב"ם ז"ל פסק כטעמא דר"פ ולא כשמואל ע"כ שפיר ס"ל אפילו נדבת

יחיד נתחלל על המלאכה במעות הקדש ע"כ פירש בפי' המשניות המשנה כפשוטו דנתחלל שכר האומנין תומ"י ודוק:

ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש כיצד הוא עושה. עיין בחידושי הריטב"א ז"ל במס' שבועות דף י' ע"ב דמביא האי ירושלמי בגירסא אחריתי וז"ל ז"ל ופריך אר"ש בן לקוניא כיני מתניתין מביא מעות מחולין ומביא קטורת ומחלל עליהן ונותנין אותה לאומנין וחוזרין ולוקחין אותה מהם פי' דהא דקתני מפרישין שכר האומנין לא מתרומת הלשכה אלא ממעות של חולין שלוקחין בהקפה לכך ומחללין הקטורת על אותן מעות של חולין ונותנין אותה אחר שנתחלל אל האומנים בשבח וחוזרין ולוקחין אותה מהם מתרומת הלשכה ופורעין מה שלוו מתרומת הלשכה כיון שלצורך האומנין לוו אותם כשם שנוטלין שכרן מתרומת הלשכה עכ"ל ז"ל ע"ש והוא מכוין על הא דגרסינן בה"א בפירקין דכיצד הוא עושה נוטל מעות משולחני ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר עיי"ש ובדברינו שם והתם מיירי כשאין שם מותר הקטורת נותן את המעות גופי' שלוקח השולחני ליד הקוצרין והשומרין אבל כשיש מותר הקטורת מחלל מעות השולחני על המותר קטורת ונותן לאומנין מותר הקטורת ודוק:

הלכה ד

אמר רבי רואה אני את דברי ר"ש בפסח שמא הקדש פסח בא שלמים. ובבבלי תמורה דף כ' ע"א גרסינן אמר רבי אין אני רואה דברי ר"ש בפסח שהמותר פסח בא שלמים ואיפשר שגם כאן גרסינן כן ובחיבורי רידב"ז בסי' י' כתבתי שם דאיפשר לקיים הכא הגי' הישנה שלפנינו וכן הגי' בתוספתא דמס' תמורה ובתוספתא פ"ט דפסחים ופרשתי שם כך דכל פלוגתתן הוא קודם הפסח דאי לאחר הפסח כו"ע מודו דנחית עלה קדושת הגוף דלר"ש היא עצמה קריבה שלמים דס"ל אין בע"ח נדחין ולרבנן נמי הרי היא דמי שלמים ורק כל פלוגתתן הוא קודם פסח דלרבנן נחתא לה קדושת הגוף וחל עלה שם פסח ולר"ש לא קדשה רק קדושת דמים בלבד ע"כ קאמר רבי רואה אני את דברי ר"ש בפסח שמא הקדש פסח בא שלמים בתמי' כלומר דאימתי בא שלמים הוא לאחר הפסח אבל בשעת הקדש פסח בא שלמים בתמי' ז"א דלא בא שלמים קודם הפסח אלא תימכר לפסח א"כ ליכא עלה קדושת הגוף ולא חל עלה שם פסח בשלמא אם היתה שלמים ממילא הוי עלה קדושת הגוף משום דהוי שלמים ונקיבה לשלמים קדושה אבל מכיון דלא בא שלמים אלא לאחר הפסח א"כ לא קדשה קדושת הגוף ולפיכך בשעה שהוא שלמים הוי קדה"ג אבל הכא החסרון דאינו בא שלמים ולימא אני רואה דברי ר"ש באשם שמא הקדש אשם בא עולה א"ר אבין אם הקדש פסח בא שלמים גופו קרב שלמים

ולפיכך צריכה למימר שמא הקדש פסח בא שלמים כלומר דאם היו שלמים שפיר עושה תמורה משום שלמים אבל באשם א"צ למימר דרואה אני את דברי ר"ש באשם דשמא בא עולה דאף אם הי' בא עולה לא הי' עושה תמורה משום עולה דאין גופו קרב עולה ודוק עיי' בחיבורי רידב"ז סי' י' שהארכתי בזה בדבר חריף עיי"ש ודוק:

א"ר אבין אם הקדיש פסח בא שלמים גופו קרב שלמים אם הקדיש אשם בא עולה אין גופו קרב עולה. ובבבלי במס' תמורה דף כ' ע"א גרסינן שינוייא אחריתא מותר לנדבת ציבור אזלי ואין תמורה בציבור עיי"ש ועי' בדברינו במס' מע"ש פ"ג שהארכתי הרבה בזה בעז"ה עיי"ש היטב ודו"ק:

פרק ו

הלכה ד

לבונה לא יפחות מקומץ נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן אזכרה מה אזכרה האמור להלן מלא קומץ אף אזכרה האמור כאן מלא קומץ. פי' דילפינן אזכרה דלחה"פ מאזכרה דמנחה וכן איתא בת"כ פ' אמור ע"ש ופריך אי מה אזכרה האמורה להלן ב' קומצין אף כאן ב' קומצין פי' גבי לחם הפנים בעינן ב' קומצין אף הכא גבי סתם לבונה בעינן ב' קומצין א"ר אילא כלום למדו לקומץ אלא ממנחת חוטא מה להלן קומץ החסר פסול אף הכא קומץ החסר פסול ע"כ פי' הסוגיא הזאת נבאר בהקדם דקדוק גדול בתחילה גרסינן תיבת מלא האמור להלן מלא קומץ אף אזכרה האמור כאן מלא קומץ ולבסוף גבי א"ר אילא לא גרסינן מלא אלא קומץ סתם אמר ר"א כלום למדו לקומץ אלא ממנחת חוטא למה לא נקט מלא קומץ ועוד קשה הת"כ דגרסינן שם בפ' אמור ר"ש אמר נאמר כאן אזכרה פי' בלחם הפנים ונאמר להלן אזכרה מה אזכרה האמור להלן פי' במנחה מלא קומץ אף אזכרה האמור כאן מלא קומץ מלמד שהיא טעונה ב' קומצים מלא קומץ לסדר הזה ומלא קומץ לסדר הזה ע"כ ולכאורה צריך ביאור גדול בהא דמסיק מלמד שהיא טעונה ב' קומצים מאי שייך ללמוד על ב' קומצים הלא ב' קומצים מפורש בתורה בהדיא ומאי ילפינן מכאן לענין ב' קומצים. ע"כ נראה לפענ"ד דה"פ דהנה במס' מנחות דף ק"ו גרסינן גבי לבונה לא יפחות מקומץ וקמץ הכהן בקומצו מסולת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה מקיש לבונה להרמה דמנחה מה להלן קומץ אף כאן קומץ. וגרסינן במס' יומא דף מ"ז ע"א מלא קומצו יכול מבורץ פי' רש"י ז"ל יבצבוץ מכל צד ויצא ת"ל בקומצו אי בקומצו יכול יקמוץ בראשי אצבעותיו פירש"י ז"ל וכל כמה דמיחסר טפי מעלי ת"ל מלא קומצו כיצד עושה חופן כו' ע"ש ובירושלמי יומא פ"ה מלא קומצו יכול

מבורץ ת"ל בקומצו אי בקומצו יכול בראשי אצבעותיו ת"ל מלא קומצו הא כיצד כו' תמן את אמר מלא קומצו בקומצו והכא את אמר מלא חפניו פי' דהתם גבי מנחה מלא קומצו פי' מבורץ רק משום דכתיב בקומצו ידעינן דאינו מבורץ א"כ הכא דכתיב מלא חפניו פשיטא דע"כ צריך להיות מבורץ וע"ז אמר ר' יעקב בר אחא ר' סימון בשם ריב"ל מה להלן קומץ החסר פסול אף כאן קומץ החסר פסול פי' דהא חזינן דהא דכתב רחמנא מלא קומצו לאו דהכונה שיהא מבורץ אלא לאפוקי שלא יהא בקומצו דהוא קומץ החסר פסול אף כאן דהא דכתיב מלא חפניו לאו לאורי לן שיהא מלא פי' מבורץ אלא לאפוקי שלא יהא בחפניו דהוא קומץ החסר פסול. וכיון דזכינן לזה מרווח לן שמעתתא בע"ה דהנה קס"ד דבני הישיבה הא דיליף ר"ש בת"כ אזכרה אזכרה לחם הפנים ממנחה מה להלן מלא הקומץ אף כאן מלא קומץ תיבת מלא לאו לדיוקא הוא אלא שיגרא דלישנא הוא מלא קומץ ועיקר הלימוד הוא על קומץ גופיה ע"כ סברי מימר דילפינן ג"ש לחם הפנים ממנחה וכל דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בבנין אב כדאיתא במס' זבחים דף מ"ט ע"ש וא"כ ילפינן לבונה בעלמא מלחם הפנים וע"כ סברי מימר דהוא טעמא דתנא דמתני' דאמר לבונה לא יפחות מקומץ הוא משום דילפינן מלחם הפנים ולבונה דלחם הפנים ילפינן מג"ש ממנחה כן היו סברין בני הישיבה וע"ז פריך הגמ' א"כ דלבונה לא יפחות מקומץ ילפינן מלחם הפנים א"כ מה להלן ב' קומצין אף כאן בעלמא נמי בעינן ב' קומצין וע"ז א"ר אילא דז"א דכלום למדו לקומץ אלא ממנחת חוטא כדאיתא בבבלי דף ק"ו במס' מנחות ואך הא דבעינן למילף לחם הפנים בג"ש דאזכרה אזכרה הוא לענין זה על מלא קומץ דמה להלן קומץ החסר פסול אף כאן קומץ החסר פסול פי' דבעינן מלא קומץ ע"ז צריכין למילף אזכרה אזכרה ממנחת נדבה דאמור בה מלא קומצו דאי מקרא דילפינן לבונה ממנחת חוטא במס' מנחות דף ק"ו הנ"ל הוא מקרא דבקומצו והרים ממנו בקומצו מסולת המנחה משמנה ואת כל הלבונה מקיש לבונה להרמה דמנחה מה להלן קומץ אף לבונה קומץ ואיזה קומץ מבואר שם הוא קומץ החסר ואף דבמנחה גופה ילפינן בהיקישא מנחת חוטא ממנחת נדבה דכתיב בה מלא קומצו אבל הא קי"ל דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש דמנחת חוטא גופה הוקש למנחת נדבה ולבונה הוקש למנחת חוטא א"כ לא נוכל למילף על מלא קומצו רק על בקומצו לבד א"כ ה"א דהכא קומץ החסר פי' בקומצו כשר ע"ז יליף ר"ש ג"ש דאזכרה אזכרה ממנחת נדבה דבעינן מלא קומצו וקומץ החסר פסול והשתא ילפינן שפיר בבנין אב מלחם הפנים דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בבנין אב א"כ ילפינן לבונה דבכ"מ דקומץ החסר פסול מעכשיו אין להקשות אי מה לחם הפנים בעינן ב' קומצין אף בכ"מ בעינן ב' קומצין

ז"א דכלום למדו לעיקר הקומץ גבי לבונה אלא ממנחת חוטא וע"כ ידעינן דסגי קומץ אחד ומלחם הפנים ילפינן רק דקומץ החסר פסול ועכשיו נתבאר היטב הא דבר"א לא גרסי כלום למדו למלא קומץ אלא ממנחת חוטא אלא לקומץ סתמא ועכשיו ניחא סיומא דת"כ כיון דילפינן דבעינן מלא קומץ א"כ ע"כ מכאן אתה למד דבעינן ב' קומצים מלא הקומץ לסדר הזה ומלא הקומץ לסדר הזה דאי לא היו צריכין מלא קומץ אלא בקומצו וקומץ החסר כשר א"כ כ"כ דמיחסר טפי מעלי א"כ לא היה צריך ב' קומצין דהא הכא גבי לחם הפנים לא ילפינן למצות מעשה הקמיצה אלא לשיעורא וכיון דכ"כ דמיחסר טפי מעלי א"כ יניח גרגיר אחד לבונה על סדר זה וגרגיר אחד לבונה על סדר זה ודי אבל מדילפינן דבעינן מלא קומץ א"כ ע"כ צריך ב' שיעורין מלא הקומץ לסדר זה ומלא קומץ לסדר זה וע"ז מסיים אמר ר"י מילתיה דר"א אמרה המתנדב לבונה מביאה בקומצו של כהן פי' כיון דילפינן ממנחה א"כ ע"כ צריך שיעור קומץ כהן דהתם במנחה כתיב כהן משא"כ לבני הישיבה דילפינן מלחם הפנים והתם לא כתיב כהן חזקיה בשם ר' ירמיה אפילו בקומץ הבעלים דזה לא ילפינן ממנחה דבעינן שיעורא דקומץ כהן ודי בקומץ הבעלים ודו"ק:

פרק ז

הלכה א

מותר עשירית האיפה שלו ר"א כו'. לכאורה משמע דפלוגתתן היא בין במעות עשירית האיפה בין בעשירית האיפה גופיה דר"א אמר יפלו לנדבה ופריך וקשיא ויש חטאת קריבה עולה כלומר דהיא גופה תיקרב עולה דלא ידעינן ממדרשו של יהוידע לעיל בספ"ו רק דוקא דמותר חטאת ואשם הוי עולה היינו דמעות שלו יהיה עולה אבל אין גופיה קרב עולה וכדאיתא לעיל בפ"ד ה"ד אמר ר"א אם הקדיש פסח קרב שלמים גופיה קרב שלמים הקדיש אשם בא עולה אין גופיה קרב עולה וזהו מדרשו של יהוידע הוא לענין המעות אבל לענין גופיה לא מצינו שיקרב גופיה עולה ממדרשו של יהוידע וע"כ פריך ויש חטאת קריבה עולה חזקיה בשם רשב"ל תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות פי' הן עצמן יקרבו עולות וכן משמע מתוס' ז"ל במס' שבועות דף י"ב ד"ה תניא מדלא קתני מביאין בדמיהן עולות ונקט יקרבו עולות משמע דהן גופן וכן משמע לעיל בפ"ד ה"ג ע"ש א"נ והוא העיקר דע"כ לא שמעינן ממדרשו של יהוידע אלא גבי מותר החטאת אבל לא באבודין ע"ז פריך וקשיא ויש חטאת קריבה עולה חזקיה בשם רשב"ל תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו חטאת וה"נ תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו

חטאת א"נ צ"ל תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו עולות וכן מפורש לקמן בפירקין בה"ג אמר ר"ז כמה דאת אמר תמן תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות כן את מר אוף הכא תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו עולות והגר"א ז"ל גרס כן את אמר אוף הכא תנאי ב"ד הוא על האובדות ופירושו כמה דאת אמר פי' במשנה דידן תנאי ב"ד הוא על האובדות כו' אלמא דהכא במתני' דידן הוא דתנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו עולות וכן נראה לפי עניות דעתי עיקר ודו"ק:

סליק פירקא ברחמי ובסייעתא דשמיא: